

PISAC I SAMOUBISTVO

Grigorij Čhartišvili

ИНФОРМАТКА, Beograd, 2006, str67

Pisac i samoubistvo, knjiga Grigorija Čhartišvilija (svetski poznatog B. Akunjina), posvećena je istraživanj jednog od najdramatičnijeg problema čovečanstva - fenomenu samoubistva. Istražujući istorijski, pravni, religiozni, etički, filozofski, kao i sve druge aspekte "najgoreg od svih grehova", knjiga naročitu pažnju posvećuje sudbinama pisaca - samoubica - ne samo zato što pisce svrstava u takozvanu "grupu povećanog suicidalnog rizika" ("Eros" i "Tanatos" su pokretači stvaralaštva), već i zato što je *homo scribens* najpogodniji za opis odlika *homo sapiensa*. Pesnik B. Miljković piše "da je isto pevati i umirati".

Knjiga se sastoji od sledećih celina: *Čovek i samoubistvo*, *Pisac i samoubistvo* i *Enciklopedija literaturicida*. *Enciklope-*

dija literaturicida je manji priručnik od 350 kratkih biografskih članaka, ustvari, 363 jer je za srpsko izdanje dodato i 13 srpskih pisaca. Bez obzira što knjiga nema naučni pristup nauka proviruje iza svakog ugla. Knjiga se ne mora čitati u celini već u odvojenim delovima a može da služi i kao podsetnik. Namenjena je stručnjacima ali i onima koji to nisu. Osim opštih karakteristika ovde će biti navedeni samo neki od specifičnih aspekata samoubistava pisaca.

Svaki stvaralac ima žudnju za *eternizacijom* (*ovekovečenjem*), tj. želju da svoje zemaljsko postojanje produži preko granica smrti. Stvaralaštvo daje piscu osećaj apsolutne slobode, stvaralački zanos i vanvremenski akt koji ga oslobađa straha od smrti.

Umetnik je zaostalo biće koje se zaustavilo na stepenu igre. Stvaralačka ličnost je infantilna. Nalik je detetu koga karakteriše svežina opažanja, emotivnost, bespomoćnost i nezdravi prijem kritike. U kritičaru pisci prepoznaju lik Velikog oca.

Svaralaštvo je usamljenost koje slabi porodične, društvene i religiozne veze. Književnik je retko dobar otac

porodice jer je obuzet ekstazom pisanja. Pisac je retko srećan u ličnom životu a još manje poklanja sreću onima koje voli. "Ja sam srećan pisac a nesrećan čovek!", kaže M. Pavić.

Fatalna zavisnost od *nadahnuća*, koje je nemoguće u sebi izazvati voljnim naporom, vuče pisca alkoholu. Osim Rusa najveći gubitak u tom smislu podnose anglofona i poljska književnost. *Enciklopedija literaturicida* sadrži mnogo više samoubistava na bazi narkomanija nego alkoholizama.

Među spisateljima ima mnogo "neuraštenika". Kada Čhartišvili piše o sveobuhvatnom ludilu, sa stanovišta psihijatrije, u "grupu visokog suicidalnog rizika" svrstava četiri devijacije: duševne bolesnike, toksikomane, "akcentuirane ličnosti" i, praktično zdrave ličnosti ali sa "intenzivnim situacionim reakcijama".

Umetnik čitav život strepi da će se probuditi i odjednom osetiti da je čarobni dar koji činio osnovni sadržaj njegovog postojanja - nepovratno nestao. To je "stvaralačka kriza". Čovek - umetnik se od ostalih ljudi razlikuje i po tome što "kriza srednjih godina" kod njega dolazi desetak godina ranije, sa završetkom telesne i mentalne mladosti. To je "sindrom trideset sedme godine". Upravo ova granica za književnike postaje glavno uzrasno iskušenje za samoubistvo.

Flober piše da autor stvara sopstveni svet, poput Boga. Za umetnika, samoubistvo često postaje pokušaj izjednačavanja sa Tvorcem, pokušaj da mu se oduzme glavna moć: vlast nad sopstvenim životom. *Ako ne uspe da ovlada sobom sve do smrti*, - piše

Blanšo - *kroz smrt on će ovladati i onom svemoći koju stičemo u smrti, učiniće je tek mrtvom svemoći. Na taj način samoubistvo Kirilova (Dostojevski) jeste smrt Boga. Čhartišvili to naziva ubistvom Boga.*

Piščev demon samoubistva je ružan, bez osmeha, polulud, očiju užarenih od nesаницe. To je drugo lice demona stvaralaštva, koji je došao po sledećeg sa spiska. Najlepšom smrću japanski pisac *Jukio Mišima*, smatrao je, samoubistvo. A najlepšim samoubistvom - tradicionalni "harakiri". Da raspara mačem bolešljivo, jedno telo, kakvo je bilo Mišimino, bilo bi izrugivanje nad estetikom smrti. Pisac je 15 godina pretvarao sebe u antičku figuru. Predstava je bila skupa, sa scenskim efektima i ogromnim brojem gledalaca. Oružje samurajski mač. Tako je postao glavni japanski pisac. Nije poznat drugi pisac, osim možda Ničea, koji je tako dobro - i umom, i instiktom - razumeo smisao i suštinu umetnosti. Ona je opasna jer je iznad života. U svakom slučaju, krv i meso Mišime, *arhetipskog pisca* potpuno je natopljeno otrovom umetnosti - koji, naravno, ubija, ali zato obezbeđuje večnost. *Nema umetnosti bez trnja, kao što je nema ni bez otrova. Nemoguće je okusiti med umetnosti ne proživši se i njenim otrovom (Jukio Mišima)*. Važna je za "eternizaciju" pisca ne samo književnost nego i sposobnost da se od svoga života načini roman (E. Hemingvej).

Sa stanovišta suicidalnosti, najopasniji je zanat pesnika. Gotovo dve trećine pisaca *Enciklopedije* bavili su se pisanjem pesama. Samo jedna šestina književnika - samoubica bili su filozofi, a najsrećnija izgleda dramska književnost - "pozorišnoj sekciji" ovog samoubilačkog Saveza pisaca pripada jedna devetina martirologa.

Treba na kraju istaći izvanredan prevod sa ruskog jezika Mirjane Grbić i Sonje Bojić. Urednik Olga Kirilova.

Milan Bešlin